

Richard Wagner:

KUOLEMA PARIISISSA

Olimme juuri haudanneet hänet. Oli kylmä, pilvinen sää, ja meitä oli vain vähän. Englantilainen oli myös paikalla; hän aikoo pystyttää vainajalle muistokiven, - olisi parempi, että hän maksaisi velkansa.

Se oli surullinen tehtävä. Ensimmäinen raikas talven henkäys salpasi hengityksen; - kukaan ei pystynyt puhumaan, ja hautapuhe jäi pitämättä. Mutta silti teidän tulee tietää, että se, jonka hautasimme, oli hyvä ihminen ja kunnan saksalainen säveltäjä. Hän oli helläsydäminen ja itki joka kerta, kun näki Pariisin kaduilla kiusattavan hevosparkeja. Hän oli luonteeltaan lempeä eikä koskaan suuttunut, jos katupojat tönäisivät hänet ahtailta jalkakäytäviltä. Mutta valitettavasti hänellä oli herkkä taiteellinen omatunto, hän oli kunnianhimoinen, hänellä ei ollut taipumuksia juonitteluaan, ja hän oli kerran nuoruudessaan nähnyt Beethovenin, mikä sai hänen päänsä siinä määrin sekaisin, että hänen oli mahdotonta sopeutua Pariisiin oloihin.

Siitä on jo runsas vuosi, kun eräänä päivänä näin *Palais royal*ssa suuren, ihmehen kauniin newfoundlandinkoiran uivan altaassa. Koirien ystävä kun olen, katselin tuota kaunista eläintä, joka lopulta lähti altaasta ja noudatti erään ihmisen kutsua ihmisen, joka aluksi herätti huomiotani vain tämän koiran omistajana. Tämä ihminen ei ollut läheskään niin kaunis katsella kuin tuo koira; hän oli pukeutunut kylläkin siististi, mutta, voi taivas!, millaisen maaseutumoodin mukaisesti. Kuitenkin hänen kasvopiirteensä herättivät huomiotani; pian muistin selvästi, että olin nähnyt ne jo aikaisemminkin; - mielenkiintoni koiraa kohtaan laimeni - heittäydyin syleilemään vanhaa ystäväni R:ä.

Olimme iloisia siitä, että tapasimme jälleen toisemme; hän oli pakahtua liikutuksesta. Vein hänet *Café de la Rotonde*; minä join teetä rommin kera - hän joi kahvia kyynelten kera.

”Mutta miten ihmeessä”, aloitin vihdoin, ”mikä voi tuoda sinut Pariisiin? Sinut, hiljaisen säveltäjän saksalaisen maaseutukaupungin kujan viidennestä kerroksesta?” ”Ystävä hyvä”, hän vastasi, ”sano sitä vaikka ylimaalliseksi intohimoksi päästä kokemaan, millaista on asua pariisilaisen talon kuudennessa kerroksessa tai maalliseksi haluksi yrittää, enkö voisi alentua asumaan toisessa tai jopa ensimmäisessä kerroksessa, - vielä en ole siitä itsekään täysin selvillä. Ennen kaikkea minun oli pakko päästä irti Saksan maaseudun kurjuudesta, ja, kokeilematta kuitenkaan Saksan pääkaupunkien paljon hienompaa elämää, minun oli suorastaan heittäydyttävä maailman pääpai-

kalle, missä kaikkien kansakuntien taide kerääntyy yhteen ja samaan keskipisteesseen, missä kaikkien kansakuntien taiteilijat saavat tunnustusta, missä myös minä toivon saavani tyydytetyksi sen pienen määrän kunnianhimoa, jonka taivas - ilmeisestikin vahingossa - on asettanut sydämeeni.”

”Sinun kunnianhimosi on luonnollista”, minä vastasin, ”ja annan sen sinulle anteeksi, joskin se ihmetyttää minua juuri sinussa. Katsotaanpa ensiksi, millaisin keinoin sinä aiot ylläpitää kunnianhimoisia pyrkimyksiäsi. Paljonko saat rahaa vuodessa? - Älä kauhistu! - Minä tiedän kyllä, että olit köyhä piruparka, ja että täällä ei voi olla puhuttakaan koroista, sehän on aivan selvää. Mutta pakostakin minun täytyy olettaa, että sinun on täytynyt voittaa rahaa arparajaisissa tai siten nautit jonkun rikkaan mesenaatin tai sukulaisen tuntuva tukea, niin että sinulle on turvattu vähintään kymmeneksi vuodeksi kohtalainen vuosipalkka.”

Noin te typerät ihmiset katsotte asioita!”, vastasi ystäväni hyväntahtoisesti hymyillen toinnuttuaan ensijärkytyksestään. ”Tuollaisiin arkipäiväisiin sivuseikkoihin te kiinnitätte heti huomionne, ikäänkuin ne olisivat pääseikkoja! Ei kumpikaan niistä, ystävä kallis! - Minä olen köyhä, muutaman viikon kuluttua jopa ilman yhtäkään sousta. Mutta mitä se häittää? Minulle on vakuutettu, että olen lahjakas: - olisinko valinnut esimerkiksi *Tunisin* saadakseen lahjakkuuteni siellä esiin? En, minä lähdin *Pariisiin*! Täällä saan pian tietää, onko minua petetty, kun minulla sanottiin olevan lahjoja, vai olenko minä todella lahjakas. Ensimmäisessä tapauksessa hyväksyn pettymykseni auliisti ja vitkastelematta, ja koska olen selvillä tilanteestani, palaan rauhallisin mielin takaisin kotimaahani. Mutta toisessa tapauksessa lahjakkuuteni palkitaan Pariisissa nopeammin ja paremmin kuin missään muualla maailmassa. - Oo, älä hymyile, vaan yritä mieluummin esittää minulle perusteltu vastalause!”

”Hyvä ystävä”, vastasin, ”en hymyile enää -; sillä tällä hetkellä on sydämesäni alakuloinen tunne, jonka aiheuttaa syvä huoli sinusta ja kauniista koirastasi. Vaikka oletkin kohtuullinen, tiedän, että erinomainen koirasi syö kuitenkin paljon. Sinä aiot siis elättää itsesi ja sen lahjakkuudellasi. - Sehän on kaunista, sillä itsesäilytys on ensimmäinen velvollisuus, inhimillinen asenne eläimiä kohtaan on toinen ja kaunein velvollisuus. - Mutta sano nyt minulle, kuinka aiot saada lahjakkuutesi esiin? Millaisia suunnitelmia sinulla on? Kerro niistä minulle.”

”On hyvä, että kysyt suunnitelmistani”, oli vastauksena. ”Saat kuulla niitä melkoisen määrän, sillä tiedä: minulla on todella paljon suunnitelmia. Ensinnäkin ajattelen tehdä oopperan: minulla on valmiita teoksia, puolivalmiita ja koko joukko luonnoksia kaikkia lajeja varten. - Suurta ja koomista oopperaa varten. - Älä sano minulle mitään! - Olen varautunut siihen, että tämä ei käy niin nopeasti, ja pidänkin sitä vain pyrkimykseni pohjana. Mutta vaikkakaan en saa toivoa näkeväni jotain oopperaani esitettävän kovin pian, niin minulla on kuitenkin vähintään lupa olettaa, että pääsen siitä pian selvytyteen, hyväksyvätkö johtokunnat sävellykseni vai eivät. - Oi, ystävä hyvä! Sinä hymyilet taas! Älä sano mitään! Tiedän, että aiot väittää vastaan, ja aionkin heti vastata sinulle. - Olen vakuuttunut, että minun täytyy kokea täällä kaikenlaisia vaikeuksia, mutta mistä ne ovat löydettävissä? Joka tapauksessa vain kilpailusta. Huomattavimmat lahjakkuudet kerääntyvät tänne ja tarjoavat teoksiaan; johtokunnat ovat velvollisia pitämään tiukan kokeen tarjotuista teoksista: tunareilta täytyy tie olla ikuisesti suljettu, vain erityisen ansiokkaat teokset voivat saavuttaa kunnian tulla valituiksi. No hyvä! Minä olen valmistautunut tähän kokeeseen enkä vaadi mitään palkintoa ansaitsematta sitä. Mitä minun pitäisi sitten vielä pelätä paitsi tätä kilpailua? Pitääkö minun ehkä uskoa, että tässä tarvitaan myös makeilua? Täällä, Pariisissa, vapaan Ranskan pääkaupungissa, missä on lehdistö, joka paljastaa ja tekee mahdottomaksi jokaisen väärinkäytöksen ja söhläämisen, missä vain ansiokkailla teoksilla on mahdollista saavuttaa lahjomattoman yleisön suosio?”

Yleisön?” - minä keskeytin; - ”siinä sinä olet oikeassa! Minäkin olen sitä mieltä, että tuolla lahjakkuudellasi sinulla on hyvät menestymisen mahdollisuudet, heti kun vain olisit tekemisissä yleisön kanssa. Mutta mitä tulee keinojen helpouteen päästä sen eteen, siinä sinä erehdyt raskaasti, ystävä parka! Kyseessä ei ole nimittäin lahjakkuuksien välinen kilpailu, jossa sinun on taisteltava, vaan kyseessä on kilpailu niiden kesken, joilla jo on mainetta, ja kyseessä on myös henkilökohtaisten intressien välinen kilpailu. Jos olet varma ehdottomasta ja vaikutusvaltaisesta tuesta, niin siinä tapauksessa voit uskaltautua kilpailuun; mutta ilman tätä tukea ja rahaa, - pysy poissa, sillä muuten joudut tappiolle, ilman että sitä kukaan edes on huomannut. Ei ole kysymys siitä, että sinun lahjakkuuttasi ja työtäsi kiitettäisiin (oi, jo tämä olisi vertaansa vailla oleva etu!), vaan

keskustelun aiheeksi tulee, mikä nimi sinulla on. Koska tähän nimeen ei vielä liity mainetta eikä se löydy mitään ansiolistalta, niin sinä ja sinun lahjakkuutesi jäätte vaille huomiota.”

En onnistunut vastauksellani saamaan innostuneessa ystävässani aikomaani vaikutusta. Hän tuli huonolle tuulle eikä uskonut minua. Jatkoin kysymällä häneltä, mitä hän aikoi noin suunnilleen tehdä hankkiakseen itselleen jotain muuta tietä väliaikaisesti pientäkin mainetta, joka voisi ehkä paremmin auttaa häntä myöhemmin kertomansa lennokkaan suunnitelman toteuttamisessa?

Tämä puhe näytti karkoittavan hänen pahantulisuutensa. “Kuuntele sitten!” hän vastasi; “sinä tiedät, että olen aina erittäin mielelläni omistautunut soitinmusiikille. Täällä Pariisissa, missä on, kuten näyttää, perustettu suurlle Beethovenillemme oma ihailijapiiri, minun täytyy syylläkin toivoa, että hänen maanmiehensä ja palavin ihailijansa saa helposti menestystä, kun hän ryhtyy esittämään yleisölle yrityksiään jäljitellä saavuttamatonta esikuvaansa, vaikka nämä yritykset olisivat vähän heikkojakin.”

“Salli, että keskeytän sinut heti”, puutuin hänen puheeseensa; “Beethovenia jumaloidaan, siinä sinä olet oikeassa! Mutta ajattele ennen kaikkea sitä, että hänen nimeään, hänen mainettaan jumaloidaan. Tämä nimi, jos se asetetaan mestarille arvoisen teoksen eteen, kykenee silmänräpäyksessä siihen, että sen kaudet löytyvät; mutta jokin muu nimi saman teoksen edessä ei pysty saamaan konserttilaitoksen johtokunnan huomiota sen loistavimpaakaan osaa kohtaan.”

“Sinä valehtelet!” ystäväni kiivastui hieman äkillisesti. - “Minulle alkaa selviää aikomukseksi, että haluat systemaattisesti masentaa minut ja pelästyttää minut pois maineen tieltä. Siinä sinä et kuitenkaan onnistu!”

“Minä tunnen sinut”, vastasin, “ja annan sinulle anteeksi! Joka tapauksessa minun täytyy kuitenkin vielä lisätä, että tulet kohtaamaan, mikäli pysyt viimeksi kertomassa aikomuksessasi, aivan samoja vaikeuksia, jotka tulevat jokaisen taiteilijan osaksi, jolla ei ole vielä mainetta, olkoonkin hänen lahjakkuutensa miten huomattava tahansa, kun ihmisillä on aivan liian vähän aikaa olla kiinnostuneita taiteilijan uinuvista kyvyistä. Molempia suunnitelmia on pidettävä keinoina vahvistaa jo hankittua mainetta ja saada siitä hyötyä, eikä suinkaan niin, että niillä vastavoisi hankkia itselleen mainetta. Sinun orkesterisävellyksiesi esityshakemusta joko ei oteta ollenkaan huomioon, tai, jos teoksesi on sävelletty tuossa rohkeassa, erikoisessa hengessä, jota niin ihaillet Beethovenissa, niitä pidetään mahtipontisina ja huonosti sulavina, ja tämän ohjeen kera sinut lähetetään kotiin.”

“Mutta jos minä”, ystäväni sanoi vastaan, “jo olisin torjunut tämän moit-

teen etukäteen? Jospa olisin tämän aavistaen jo tehnyt sävellyksiä, jotka olisin tarkoituksellisesti - päästäkseni siten pinnallisemman yleisön eteen - sovittanut tuohon suosittuun nykyaikaiseen tyyliin, jota tosin sydämeni pohjasta inhoan, mutta jota jopa huomattavakaan taiteilijat eivät halveksi ensimmäisenä lahjontakeinona?”

“Silloin sinulle”, vastasin, “huomautetaan, että teoksesi on liian kevyt, liian pinnallinen, jotta sitä voitaisiin esittää yleisölle Beethovenin ja Musardin teosten kanssa.”

“Voi ystävä kallis!” huudahti ystäväni: “No niin! Nyt minä lopulta ymmärrän, että sinä pilaillet kustannuksellani! Sinä olet ja pysyt hauskana heppuna!”

Tällöin ystäväni nauraen polki jalallaan lattiaa ja astui kauniin koiransa ihastuttaville kypälille niin tuskallisesti, että se haukahti kovaäänisesti, mutta näytti sitten pyytävän nöyrästi isäntänsä kättä nuollen, ettei hän enää käsittäisi minun vastaväitteitäni huvittaviksi.

“Siinä näet”, sanoin, “että aina ei ole hyvä pitää vakavia asioita leikkinä. No, se sikseen, mutta pyydän sinua kertomaan minulle, mitkä muut suunnitelmat vielä saattoivat saada sinut vaihtamaan vaatimattoman kotiseutusi suureen Pariisiin. Sano minulle, millä muulla tavalla, jos aikoisit minun mielikseni luopua toistaiseksi noista juuri puhumistamme kahdesta suunnitelmastasi, aiot yrittää hankkia itsellesi välttämättömän maineen?”

Olkoon!” sain vastaukseksi, “huolimatta kummallisesta taipumuksestasi ristiriitaisuuksiin haluan jatkaa kertomista suunnitelmistani. Mikään ei ole, kuten tiedän, näinä päivinä Pariisin salongeissa suosittumpaa kuin nuo viehättävät ja tunteelliset romanssit ja liedit, jollaiset ovat ominaisia Ranskan kansanmaulle ja jotka ovat pesiytyneet tänne meidän kotimaastamme. Ajattele vain Franz Schubertin liedejä ja sitä mainetta, jota ne täällä nauttivat! Tämä on ala, joka vastaa taipumuksiani erinomaisesti; tunnen itseni kykeneväksi saamaan siinä aikaan jotain huomionarvoista. Tulen esittämään liedejäni, ja ehkäpä minunkin osakseni tulee onni, joka on tullut jo niin monen muun osaksi, - nimittäin saada vastaavalla vaatimattomalla sävellyksellä jonkun tärkeitä oopperoiden johtajan, joka juuri silloin olisi läsnä, huomio käännetyksi itseäni siinä määrin, että hän kunnioittaisi minua antamalla minulle tehtäväksi oopperan.”

Koira päästi toistamiseen kovan ulvahtuksen. Tällä kertaa olinkin minä kouristuksenomaisessa naurukohtauksessa tullut astuneeksi tuon erinomaisen eläimen kypälille. “Miten on mahdollista”, huudahtin, “että sinä aivan tosissasi haudot tuollaisia hulluja ajatuksia? Mikä ihmeessä oikeuttaisi sinut...?”

“Hyvä Jumala”, keskeytti tuo intoilija ja minut, “eikö vastaavanlaisia tapauksia ole esiintynyt jo tarpeeksi usein? Pitääkö

minun esittää sinulle ne sanomalehdet, joista olen toistamiseen lukenut, kuinka se ja se johtaja kuunneltuaan jonkin romanssin ihastui niin, kuinka se ja se kuuluisa runoilija yhtäkkiä ihastui jonkun säveltäjän vielä täysin tuntemattomiin lahjoihin, että molemmat saman tien tekivät sopimuksen, että toinen tekee libreton ja toinen esittää tilattavan oopperan?”

“Aha, niinkö asiat ovatkin?”, huokaisin, yhtäkkiä alakuloisuuden valtaamana, “sanomalehtikirjoitukset ovat kai sekoittaneet rehellisen, lapsellisen pääsi? Ystävä kallis, kaikesta siitä, mikä tulee sinua tällä tiellä vastaan, ota huomioon vain kolmasosa, äläkä siitäkään usko neljää neljäsosaa! Meidän johtajillamme on aivan muita asioita tehtävänä kuin kuunnella laulettavan romansseja ja innostua niistä! Ja vaikka myönnettäisiinkin, että tämä on pätevä keino hankkia mainetta, niin kenelle aiot antaa romanssisi laulettavaksi?”

“Kenelle muulle”, oli vastauksena, “kuin niille kuuluisille laulajille ja laulajattarille, jotka niin usein mitä ystävällisimmällä auliudella katsoivat velvollisuudekseen esittää ensi kertaa yleisölle tuntemattomien ja sorrettujen lahjakkuuksien teoksia. Vai ovatko väärät sanomalehtiartikkelit johtaneet minut tässäkin harhaan?”

“Ystäväni”, vastasin, “Jumala tietää, miten kaukana olen siitä, että haluaisin kieltää, että tämänlaiset jalot sydämet sykkivät loistavien laulajiemme ja laulajattariemme rinnassa. Mutta jotta pääsisi sellaisen tuen nauttijaksi, tarvitaan joka tapauksessa vielä muitakin vaatimuksia; voit helposti kuvitella, millainen kilpailu tässäkin on käynnissä, ja että yhä vieläkin tarvitaan suunnattoman vaikutusvaltaista suositusta, jotta voisi tehdä noille jaloille sydämille selväksi, että todellakin olet tuntematon lahjakkuus. Voi ystävä parka, onko sinulla vielä muitakin suunnitelmia?”

Tässä ystäväni joutui suunniltaan. Vilkkaasti ja vihaisena, ottaen tosin jossain määrin koiransa huomioon, hän kääntyi minusta pois päin. - “Ja vaikka minulla olisi suunnitelmia kuin meren mutaa”, hän huusi, “en kertoisi sinulle yhtäkään. Mene, sinä olet minun vihamihehi! - Sinä säälimätön, tiedä kuitenkin, ettet tule riemujakkaan! - Sano minulle, vain tätä yhtä asiaa kysyn sinulta! - Sano minulle onneton, miten ovat ne muut lukemattomat aloittaneet, jotka tulivat Pariisissa ensin tunnetuiksi ja lopulta kuuluisiksi?”

“Kysy itse joltakulta heistä”, vastasin hieman ärtyneenä, “ehkä saat sen tietää. Mutta minä en sitä tiedä.”

“Tässä, tässä!”, huudahti tuo itsepäin äkkiä ihastuttavalle koiralleen. “Sinä et ole enää ystäväni”, kiireisesti lähtöä tehden hän kääntyi minuun päin “sinun kylmä pilkkasi ei tule näkemään sitä, että minä annan periksi! Vuoden kuluttua - ajattele sitä - vuoden kuluttua voit kysyä

asuntoani keneltä tahansa katupojalta, tai sitten saat minulta tiedon, mihin sinun on tultava, - nähdäksesi minun kuolevan. Hyvästi!”

Kimeästi hän vihelsi koiralleen - riitasointu -, hän ja hänen erinomainen seuralaisensa olivat kadonneet salamanno-peasti. Mistään en voinut saada heitä enää kiinni. Minun täytyi seuraavien päivien kuluessa, jolloin kaikki yritykseni saada selville ystäväni asunto olivat epäonnistuneet, tuntea todella selvästi, kuinka epäoikeudenmukaisesti olin tehnyt, kun en ollut paremmin ottanut huomioon niin syvästi innostuneen sydämen ominaisuuksia kuin vastaamalla valitettavasti tyylysti ja ehkä liioitellustikin hänen niin harmittomasti kertomiin suunnitelmiinsa. Hyvässä tarkoituksessani tosin saada hänet pelästetyksi pois suunnitelmastaan niin paljon kuin mahdollista, koska en voinut pitää häntä hänen sekä ulkoisen että sisäisen tilansa mukaisesti sinä ihmisenä, joka olisi sovelias seuraamaan menestyksellisesti kunnianhimon niin monimutkaisia teitä, kuin hänen suunnitelmiansa pohjana oli, - tässä hyvässä aikomuksessani en ollut ottanut huomioon, että en ollut suinkaan tekemisissä jonkun hetkellisesti vakuuttuneen, helposti ohjailtavan henkilön kanssa, vaan ihmisen, jonka voimakas usko taiteensa jumalalliseen ja kiistämättömään totuuteen oli saavuttanut sellaisen fanaattisuuden asteen, että se oli antanut tälle erittäin rauhaarakastavalle ja lempeälle sielulle taipumattoman ja itsepintaisen luonteen.

Varmastikin, niin minun täytyi ajatella, hän vaeltaa nyt Pariisin katuja pitkin luottaen lujasti siihen, että hänen tarvitsee vain kerran päättää, minkä suunnitelmistaan hän ensiksi aikoo toteuttaa loistaakseen jo heti tuossa julisteessa, joka tavallaan edustaisi hänen omaksuman suunnitelmansa loppuhuipennusta. Varmasti hän antaa nyt vanhalle kerjäläiselle soun, vakain aikein ojentaa hänelle muutaman kuukauden kuluttua napoleonin.

Mitä enemmän aikaa kului eroamisestamme, mitä hyödyttömämiksi tulivat yritykseni löytää ystäväni, sitä enemmän - tunnustan heikkouteni - minuun tarttui hänen tuona hetkenä lausumansa luottamus siinä määrin, että annoin viekoitella itseni aina silloin tällöin tutkimaan pelokkaan jännittyneesti milloin mitäkään musiikkiesitysjuulistetta, enkö löytäisi siitä jostakin kulumasta uraansa uskovan, innostuneen ystäväni nimen. Niin, mitä enemmän nämä etsintäyritykset pysyivät tuloksettomina, sitä enemmän liittyi - kumma kyllä - osanottooni yhä kasvava usko siihen, ettei nyt toki olisi aivan mahdotonta, että ystäväni voisi onnistua, - että ehkä nyt, kun etsin häntä pelokkaana, joku tärkeä henkilö olisi jo keksinyt ja tunnustanut hänen ominaisen lahjakkuutensa, - että hän olisi ehkä jo saanut jonkin noista tehtävistä, joiden onnellinen toteuttaminen toisi samalla onnea, kunniaa - ja herra

ties mitä kaikkea. Ja miksipäs ei? Eikö jokainen syvästi haltioitunut sielu seuraa jotain tähteä? Eikö hänen tähtensä voi olla onnentähti? Eikö ihmeitä voi tapahtua, jotta piilossa olevan kuilun rikkaudet paljastuisivat? - Juuri se, etten nähnyt missään romanssia, alkusoittoa tai sen sellaista ystäväni nimen alla, sai minut uskomaan, että hän pyrki ensimmäistä kertaa ja onnellisena toteuttamaan suunnitelmaansa ja, halveksien noita vaatimattomampia julkisuuteen johtavia teitä, oli nyt todella säveltämässä ainakin viisinäytöksistä oopperaa. Tosin huomiotani herätti, etten löytänyt häntä mistään paikasta, jossa taidetta harjoitettiin enkä tavannut ketään, joka olisi tiennyt hänestä jotain; kuitenkin, koska kävin harvoin itse näissä taiteen pyhäköissä, niin oli ajateltavissa, että vain minä olin juuri niin onneton, etten tunkeutunut sinne, missä hänen maineensa ehkä jo nyt loisti kirkkain sätein. -

*Ensimmäinen muotokuva Wagnerista.
Kuvan on piirtänyt Ernest Kietz
Pariisissa n. 1840.*

Voidaan kuitenkin ajatella, että tarvittiin pitkä aika, jotta minun aluksi vain tuskallinen myötätuntoni ystäväni kohtaan vihdoinkin muuttui syväksi luottamukseksi hänen hyväan tähteensä. Saatoinkin päästä tähän pisteeseen vasta kaikkien pelon, epä tietoisuuden ja toivon vaiheiden kautta. Minä tarvitsen sellaisessa kuitenkin paljon aikaa, ja niinpä sattui, että oli kulunut jo melkein vuosi siitä päivästä, kun olin *Palais royal*issa tavannut kauniin koiran ja innostuneen ystäväni. Sinä aikana olivat ihmeellisen onnistuneet pohdiskelut saattaneet minut sellaiselle ennenkuulumattomalle onnen asteelle, että minä, kuten aikoinaan Polykrates, pelkäsin, että minulle täytyy tapahtua heti seuraavaksi melkoi-

nen onnettomuus. Uskoin tuntevani tämän onnettomuuden selvästi jo etukäteen; juuri sen vuoksi lähdin eräänä päivänä synkän mielialan vallitessa tapani mukaan kävelylle *Champs-Élysées*lle.

Oli syksy; lehdet putosivat kuihtuneina puista ja taivas kaartui vanhuuttaan harmaana Elyseion vanhoista ylle. Kuitenkaan Pulcinella ei voinut olla uudistamatta vanhaa, iskevää vihaansa; sokeassa raivossa tuo ylimielinen uhmasi yhä vielä yleismaailmallista oikeudenmukaisuutta, kunnes vihdoinkin demoninen prinsiippi, niin liikkuvasti kahlehditun kissan edustamana, nöyryytti ylimielisen kuolevaisen julkean uhman yli-inhimillisillä kynsillään. -

Silloin kuulin aivan vierestäni, vähän matkan päässä Pulcinellan kammottavien tekojen vaatimattomalta näyttämöltä, seuraavan ihmeellisesti painotetun saksankielisen yksinpuhelun:

“Mainiota! Mainiota! Minkä ihmeen takia olen antanut vietellä itseni etsimään, kun saatoin löytää niin läheltä! Kuinka? Pitäisikö minun halveksia tätä näyttämöä, jolla esitetään liikuttavimmat poliittiset ja runolliset totuudet niin välittömästi, helposti ymmärrettävästi ja sydämen kauneudella yleisölle, joka on erittäin myötämielistä ja vaatimatonta? Eikö tämä omapäinen olekin *Don Juan*? Eikö tuo hirvittävän kaunis valkea kissa olekin kuvernööri ratsailla ilmielävänä? - Miten tämän näytelmän taiteellinen merkitys kohoakaan ja kirkastuu, kun musiikkini antaa siihen oman panoksensa? - Mitkä sointuvat äänet näillä näyttelijöillä! Entä kissa, - ah! Kissa! Mitkä salaiset sulot uinuvatkaan sen ihanan kurkun kätöksissä! - Nyt se ei päästä ääntäkään, - nyt se on täysin demoni! - miten se kuitenkin vasta liikuttaa mieliä, kun se laulaa kolaturuuri, että minä tulen vasta vasten suunnittelemaan sille! Minkä erinomaisen portamenton se esittääkään toteuttaessaan tuon ylimaallisen kromaattisen skaalan! Miten hirveän suloisesti se hymyilee, kun se laulaa tulevaisuudessa niin kuuluisan kohdan: “*Oh Pulcinella, sinä olet kadotettu!*” - - Oh, mikä suunnitelma! - Ja sitten minkä oivallisen tekosyyntäntamrummun käyttöön antavatkaan minulle Pulcinellan jatkuvat kepinlyönit? - No, mitä minä oikein viivytelen? Äkkiä tavoittelemaan johtajan suosiota! Tästä voin mennä suoraan eteenpäin, - täällä ei ole odotushuonetta! Yhdellä askeleella olen pyhäkössä - sen edessä, jonka jumalallisen kirkas katse tunnistaa minussa neron. Tai - törmäisinkö täälläkin kilpailijoihin? Entä kissa? - Nopeasti, ennen kuin on liian myöhäistä!” -

Nämä viimeiset sanat lausuttuaan aikoi tämä yksinpuheliija rynnätä välittömästi Pulcinellan taloa kohti. Olin tunnistanut ystäväni helposti ja päättänyt ehkäistä skandaalin. Tartuin häneen ja käänsin hänet, samalla syleillen häntä, itseäni kohti. “Kuka se on?”,

hän huudahti rajusti. Pian hänkin tunsu minut, irrottautui rauhallisesti minusta ja sanoi kylmästi: "Saatoon arvatakin, että vain sinä voit estää minua astumasta tätäkin askelta, viimeistä, joka olisi minun pelastukseni. - Päästä minut, pian voi olla liian myöhäistä!"

Pidin häntä uudestaan kiinni; vaikkakin minun onnistui estää häntä tunkeutumasta edelleen teatteria kohti, niin minun oli kuitenkin mahdotonta viedä hänet pois paikalta. Kuitenkin sain aikaa tarkastella häntä lähemmin. Hyvä Jumala, missä tilassa löysinkään hänet! En halua puhua hänen vaatteistaan, vaan hänen kasvopiirteistään; edelliset olivat surkeat ja huonosti hoidettu, jälkimmäiset taas olivat hirvittävät. Avoin, vapaa mieli oli poissa; - elottomana ja tuijottavana hänen katseensa harhaili edestakaisin; hänen kalpeat, kuopallaan olevat poskensa eivät puhuneet vain surusta, kirjavat läiskät niillä puhuivat myös - nälän kärsimyksistä!

Kun tarkastelin häntä syvimällä tuskan tunteella, näytti hänkin olevan jossain määrin liikuttunut, sillä hän yritti pienoista väkivaltaa käyttäen vääntäytyä minusta irti. "Mitä sinulle kuuluu, hyvä R...?", kysyin takellellen. Surullisesti hymyillen lisäsin: "Missä on kaunis koirasi?"

Silloin hän katsoi synkkänä: "Varastettu!" oli karu vastaus.

"Ei siis myyty?", kysyin puolestani.

"Kurja!", hän vastasi synkkänä, "oletko sinäkin samanlainen kuin tuo englantilainen?" En ymmärtänyt, mitä hän sillä tarkoitti. "Tule", sanoin liikuttuneella äänellä, "tule! Vie minut asuntoosi, minulla on paljon puhuttavaa kanssasi!" -

"Sinä voit pian kysyä asuntoani ilman minuakin", hän vastasi; "vielä ei ole kulunut vuottakaan! Minä olen nyt matkalla kuuluisuuteen, onneen! - Mene! Et sinä usko siihen kuitenkaan! Mitä hyödyttää saarnata kuuroille? Teidän täytyy *nähdä*, jotta uskoisitte; no hyvä! Kyllä sinä pian näet. Päästä minut nyt kuitenkin irti, ettei minun tarvitse pitää sinua vanhoutuneena vihollisenani!"

Pidin hänen käsistään lujemmin kiinni. - "Missä on asunosi?", kysyin häneltä. "Tule! Vie minut sinne! Puhutaan vähän mukavia; vaikkapa sinun suunnitelmistasi."

"Saat kyllä kuulla niistä, kunhan ne ensin on toteutettu", hän vastasi. "Katrilleja! Galoppeja! Oh, se on minun vahva puoleni! - Saat nähdä ja kuulla! - Näetkö tuon kissan? - Se saa auttaa minut saamaan kunnolliset tekijänoikeudet! - Katso, miten sileä se on, miten mainiosti se nuolee kuonoaan! Ajatteles, jos tästä kuonosta, tästä helmihampaiden rivistä pulppuaisivat mitä ihastuttavimmat sävelet, mitä nautinnollisimmat viohkinan ja huokailun säestämänä, kuin vain tässä maailmassa voi olla! Ajattele sitä, ystävä kallis! Oh, teillä ei ole mielikuvitusta, ei todellakaan! - Päästäkää minut, päästä-

kää minut! - Teillä ei ole mielikuvitusta!"

Pidin häntä uudestaan lujemmin kiinni ja toistin hartaasti pyyntöni, että hän veisi minut asuntoonsa, mutta hän ei kuunnellutkaan minua. Hänen katseensa oli suuntautunut ahdistuneen jännittyneenä tuohon kissaan.

"Mikä kaikki siitä riippukaan!", hän huusi. "Onni, kunnia ja maine ovat sen pehmeissä kypälissä. Taivas vallitkoon sen sydäntä ja lahjoittakoon minulle sen suosion! - Se katsoo ystävällisesti; - niin, se on kissan luonne! Mutta se on kissa, valapatto, vääriä kissa! - Odotas, - sinut minä voin pakottaa! Minulla on hieno koira; se opettaa sinulle kunnioitusta; - Viktoria! Minä voitin! - Missä on koirani?"

Mielettömän kiihtymyksen vallassa hän oli päästänyt viimeiset sanansa kimeästi huutaen. Kiireisesti hän vilkaisi ympärilleen ja näytti etsivän koiransa. Hänen ahne katseensa osui leveään ajotiehen. Siellä ratsasti ihastuttavalla hevosella elegantti herra, ulkonäöstään ja vaatetuksensa erikoisesta leikkauksesta päätellen englantilainen; hänen vierellään juoksi ylpeästi haukkunen suuri kaunis newfoundlandinkoira.

"Haa! Siinä paha, missä mainitaan!", ystäväni huudahti raivoisan kiukun vallassa nähdessään hänet, "Kirottu! Minun koirani! Minun koirani!"

Kaikki voimani hävisivät tuon suunnattoman rajuuden edessä, jolla tuo onneton salamannopeasti riistäytyi minusta irti. Kuin nuoli hän ryntäsi ratsastajan perään, joka nyt sattumalta kannusti hevostaan nopeaan laukkaan, jota koira seurasi iloisin hyppäyksin. Juoksin heidän peräänsä, turhaan! Millaiseen voimien ponnistukseen yltääkään raivoavan ihmisen suunnaton voima! - Näin ratsastajan ja koiran sekä ystäväni häviävän eräälle sivukadulle, joka vie *Faubourg du Roule*en. Kun saavuin tälle kadulle, en nähnyt enää kumpaakaan heistä.

Riittäköön, kun sanon, että kaikki yritykseni löytää kadonneiden jäljet olivat hyödyttömiä. -

Järkyttyneenä ja lähes hulluuden partaalle kiihtyneenä minun täytyi vihdoin päättää luopua toistaiseksi etsinnöistäni. On kuitenkin helppo kuvitella, etten luopunut siksi, että minun olisi täytynyt joka päivä vaivautua etsimään hänen jälkiään, jotka voisivat viedä minut surkuteltavan ystäväni asunnolle. Kaikkissa paikoissa, joilla oli jotakin tekemistä musiikin kanssa, tiedustelin häntä: - mutta mistään en saanut pienintäkään vihjettä! Vain oopperan pyhissä odotushuoneissa muistivat alimmat virkailijat surullisen, surkean ilmestyksen, joka oli usein näyttäytynyt siellä ja odottanut puheillepääsyä, mutta jonka nimeä ja asuntoa ei tietytikään tunnettu. Kaikki muut keinot, jopa poliisiasemalla käynti, johtivat yhtä vähän selville jäljille; edes turvallisuuden vartijatkaan eivät näyttäneet pitäneen tarpeellisenä huolehtia tuosta

miesparasta. Vauvin epätoivoon. Sitten sain eräänä päivänä, noin kaksi kuukautta tuon välikohtauksen jälkeen *Champs-Élyséellä*, kirjeen, jonka eräs tuttavani oli minulle toimittanut. Avasin sen pahoja aavistellen ja luin lyhyet sanat:

"Hyvä ystävä, tule katsomaan, kun kuolen!"

Mainittu osoite oli erään Montmartren ahtaan kujun varrella. - En osannut itkeä ja nousin Montmartrelle. Osoitetta seuraten saavuin erään surkealta näyttävän talon luo, jollaisia löytää tämän pienen kaupungin sivukujilta. Kehnosta ulkoasustaan huolimatta tämän rakennuksen onnistui sentään kohota viisikerroksiseksi; onneton ystäväni näytti ottaneen tämän seikan mielihyvin huomioon, ja niin ollen oli minunkin pakko nousta tätä pyöräyttävän korkealle vievää tietä. Kuitenkin se maksoi vaivan; sillä kun kysyin ystäväni, minut ohjattiin peräkamariille; tältä kunnianarvoisen rakennuksen takapuolelta täytyi tosin luopua näköalasta neljä jalkaa leveälle valtavan suurelle kadulle, mutta sen korvasi paljon kauniimpi näköala koko Pariisiin.

Tästä ihanasta näkymästä nauttimassa, kehnossa sairavuoteessaan istuallleen kohonneena, tapasin surkuteltavan haaveilijani. Hänen kasvonsa, hänen koko ruumiinsa oli vielä paljon riutuneempi ja laihempi kuin tuona päivänä *Champs-Élyséellä*; kuitenkin hänen kasvoni-meensä olivat paljon tyydyttävämmät kuin silloin. Arka, villi, melkein mieletön katse, hänen silmiensä pelottava hehku - olivat hävinneet; hänen katseensa oli himmeä, melkein sammunut; hirvittävän tummat läikät hänen poskillaan näyttivät kadonneen yleiseen uupumukseen.

Vavisten, mutta rauhallisin ilmein hän ojensi minulle kätensä sanoen: "Anna anteeksi, hyvä ystävä, ja monet kiitokset, että tulit!" Ihmeellisen pehmeä ja sointuva ääni, jolla hän tämän vähän oli sanonut, teki minuun melkein vielä liikkavamman vaikutuksen, kuin hänen näkemisensä oli jo tehnyt. Puristin hänen kättään, itkin enkä voinut puhua.

"Siitä on jo, niin minusta tuntuu", jatkoi ystäväni hetken liikituksen jälkeen, "runsas vuosi, kun tapasimme toisemme tuossa loistavassa *Palais royal*issa; - en ole aivan pitänyt sanaani: - parhaalla tahdollanikaan en pystynyt tulemaan vuoden kuluessa kuuluisaksi; mutta toisaalta ei ole myöskään minun syyntä, etten voinut kirjoittaa sinulle täsmällisesti, kun vuosi oli kulunut loppuun, mihin sinun olisi tultava, nähdäksesi minun kuolevan: en ollut kaikista yrityksistäni huolimatta vielä niin pitkällä. - Oh, älä itke, ystäväni! Oli kerran aika, jolloin minun täytyi pyytää sinua, ettet nauraisi."

Halusin puhua, mutten pystynyt. - "Anna minun puhua!", puuttui kuoleva puheeseen: "se on minulle helppoa, ja minulla on paljon kerrottavaa, sen olen sinulle velkaa. Olen varma, etten elä enää

huomenna, siksi kuuntele tänään vielä kertomukseni! Se on yksinkertainen, ystävänä, - erittäin yksinkertainen. Siinä ei ole mitään ihmeellisiä juonia, ei minikäänlaisia yllättäviä onnellisia sattumia, ei mitään vaativia yksityiskohtia. Älä pelkää, että kärsivällisyytesi väyysi tästä puhumisen helppoudesta, joka on minulle nyt suotu ja joka tosin voisi vietellä minut muuttumaan löpötelijäksi, sillä on ollut päiviä, ystävä hyvä, jolloin en ole sanonut sanaakaan. Kuuntele! - Jos oikein mietin ja ajattelen sitä tilaa, jossa olet minut nyt tavannut, niin mielestäni on tarpeetonta vakuuttaa sinulle, että kohtaloni ei ole ollut mitenkään kaunis. Tuskinpa minun tarvitsee myöskään luetella sinulle ne yksityiskohdat, joihin innostunut uskoni kuoli. Riittääköön, kun sanon, etten suinkaan haaksirikkoitunut *kalloita* vasten! - Oh, onnellinen se haaksirikkoinen, joka hukkuu *myrskyssä*! - Ei, *suohon* ja *liejuun* minä vajosin. Tämä suo, ystävä kallis, ympäröi kuitenkin kaikkia ylpeitä ja loistavia taiteen temppeleitä, joiden luo me hupsuparat teemme toivoretkiä sellaisella hartaudella, ikään kuin niistä olisi saatavissa sielun pelastus. Onnellinen on kevytmielinen ihminen! Yhdellä ainoalla onnistuneella *entrechat*'lla hän kykenee hyppäämään suon yli.

Onnellinen on rikas ihminen! Hänen hyvin koulutettu hevosensa tarvitsee vain yhden painallukseen kulmaisilla kannuksilla kupeisiinsa viedäkseen hänet nopeasti suon yli. Mutta voi sitä intoilijaa, joka pitää tätä suota kukkivana niittynä ja uppoaakin sitten siihen auttamattomasti ja joutuu sammakoiden ja rupikonniin ruoaksi! - Katso, ystävä hyvä, tämä ilkeä syöpäläinen on jäytännyt minua, minussa ei ole enää pisaraakaan verta! - - Pitääkö minun kertoa sinulle, kuinka minun kävi? - Miksi tämä? Sinä näet minun menehtyvän; - riittääköön siksi, kun vielä sanon, että minua ei nujerrettu taistelu-taistelukentällä, vaan että, - se on hirvittävä sanoa! - *minä kuolin nälkään näissä odotushuoneissa!* - Se on jotain kauheaa, nämä odotushuoneet, ja tiedä, että niitä on Pariisissa paljon, hyvin paljon, - on sellaisia, joissa on sametilla verhoiltuja penkkejä, ja sellaisia, joissa on puiset penkit, on lämmitettyjä ja lämmittämättömiä odotushuoneita, ja on sellaisia, joissa lattia on kivetty, ja sellaisia, joiden lattia on kiveämätön!" -

"Näissä odotushuoneissa", näin ystävänäni jatkoi, "vietin yhden kauniin vuoden elämästäni uneksin. Uneksin niissä paljon ja ihmeellisen hienoja ja satumaisia asioita 'Tuhannesta ja yhdestä yöstä', ihmisistä ja eläimistä, kullasta ja liasta. Uneksin jumalista ja kontrabasisteista, loistavista nuuskarasioista ja ensimmäisistä laulajattarista, atlashameista ja rakastuneista lordeista, kuorolaulajattarista ja viiden frangin kolikoista. Välillä minusta tuntui usein, kuin olisin kuullut valittavan, kummitusmaisen oboen ää-

nen; tämä ääni tunkeutui kaikkien hermosteni läpi ja viilsi sydäntäni. Eräänä päivänä, kun olin uneksinut kaikkein turvapaiksimmin, ja tuo oboen ääni oli sykähdyttänyt minua mitä kipeimmin, heräsin yhtäkkiä ja huomasin, että olin menettänyt järkeni. Muistan ainakin, että unohdin sen, minkä niin usein olin tehnyt, nimitettiin kumartaa hyvin syvään teatterin vahtimestarille, kun lähdin odotushuoneesta, - sivumennen sanottuna se oli syy siihen, etten enää uskaltanut palata samaan paikkaan, sillä miten vahtimestari olisikaan ottanut minut silloin vastaan! - Lähdin siis horjuvin askelin unelmieni turvapaikasta; rakennuksen kynnyksellä kaaduini pitkälleni. Olin kompastunut koiraparakaani, joka tapansa mukaan odotti kadulla onnellista isäntäänsä, jolle oli sentään suotu odottaa ihmisten luona odotushuoneessa. Tämä koira, sen sanon sinulle, oli minulle suureksi hyödyksi; sillä vain sitä ja sen kauneutta sain kiittää siitä, että odotushuoneen vahtimestari silloin tällöin suvaitsi ottaa minut huomioon. Valitettavasti se menetti joka päivä kauneutensa, sillä nälkä raivosi senkin sisälmyksissä. Tämä herätti minussa uusia huolia, koska aavistin selvästi, että vahtimestarin suosio olisi pian mennyt; sillä jo nyt nyki usein halveksiva hymy hänen huulillaan. - Kuten sanoin sinulle, kompastuini siis koiraan. En tiedä, kuinka kauan makasin siinä; potkuja, joita varmaankin sain ottaa vastaan ohikulkijoilta, en ollut huomannut; mutta vihdoinkin minut herättivät mitä hellimmät suudelmat - koiranihan se nuoli minua lämpimällä kielellään.

Nousin ylös, ja yhtenä kirkkaana hetkenä tajusin heti tärkeimmän velvollisuuteni: hankkia koiralle ravintoa. Eräs ymmärtäväinen vaatekauppias antoi minulle useita soukokoita huonona liiviäni varten. Koirani söi, ja mitä se jätti tähteeksi, sen minä söin. Tämä vaikutti siihen tervehdyttävästi, mutta minä en voinut enää hyvin. Erään pyhän esineen, isoäitini vanhan sormuksen, tuotto pystyi jopa auttamaan koirani saamaan jälleen kaiken kadonneen kauneutensa; se kukoisti; - oi turmiollinen kukoistus! - Mieleni tuli yhä surullisemmaksi; en enää oikein tiedä, mitä aivoissani tapahtui, - mutta muistan, että eräänä päivänä minut valtasi vastustamaton halu käydä paholaisen luona. Kauneutta säteilevä koirani seurasi minua *Concerts Musardin* portille saakka. Toivoinko tapaavani siellä paholaisen? Sitäkään en tiedä enää tarkalleen. Tarkastelin sisäänastuvia ihmisiä, ja kenet kohtaamaan heidän joukostaan? Tuon inhottavan englantilaisen, tuon saman ihka elävänä, muuttumattomana, aivan niin kuin silloin, kun hän tuli minulle, kuten olen sinulle kertonut, Beethovenin kohdalla niin turmiolliseksi! - Kauhistuini, olin kylläkin varautunut kohtaamaan tuon demonin, mutten ikinä tätä maanpäällisen maailman kummitusta. Ah, miltä

minusta tuntuikaan, kun tuo onneton tunti minutkin heti! En voinut väistää häntä, - ihmismassa tunki meidät vastakkain. Tahtomattaan ja aivan maanmiestensä tapojen vastaisesti hänen oli pakko puserua rintaani vasten, olin nimittäin nostanut käteni ylös raivatakseni itselleni tien ulos tungoksesta. Siinä hän oli ja puristui lujasti tuhansien kauheiden tuntojen repimää rintaani vasten. Se oli hirvittävä hetki! Pian kuitenkin vapauduimme toisistamme, ja hän irtautui minusta sopivan närkästyneenä. Halusin paeta; mutta se oli kuitenkin mahdotonta. - - 'Tervetuloa, hyvä herra!', britti huudahti minulle; 'mukavaa, että tapaan Teidät yhä taiteen tiellä! Mennään tällä kertaa Musardille!' - Kiukultani en saanut sanotuksi vastaan muuta kuin: helvettiin! - 'Niin', hän vastasi, 'siellä kuuluu olevankin helvetillinen meno! Viime sunnuntaina suunnittelin sävellyksen, jota aion tarjota Musardille. Tunnetko Musardin? Haluaisitko esitellä minut hänelle?'

Kammoni tätä kummitusta kohtaan muuttui sanomattomaksi peloksi; sen ajamana minun onnistui vapautua hänestä ja paeta bulevardille; kaunis koirani hyppi haukkuen perässäni. Mutta tuossa tuokiossa oli englantilainen jälleen vieressäni pysäytti minut ja kysyi kiihtyneellä äänellä: 'Sir, onko tuo kaunis koira Teidän?' - Kyllä. - 'Oh, se on erinomainen! Hyvä herra, maksan Teille tuosta koirasta viisikymmentä guinea. Tiedättekö, että herrasmiehille sopivat tuollaiset koirat, ja minullakin on jo ollut tuollaisia aika monta. Mutta valitettavasti kaikki eläimet olivat epämusikaalisia; ne eivät voineet sietää, kun soitin torvea tai huilua, ja siksi ne aina karkasivat minulta. Nyt minun täytyy kuitenkin olettaa, että, koska Teillä on onni olla muusikko, myös Teidän koiranne on musikaalinen; minun täytyy toivoa, että se siksi kestäisi myös minun luonani. Tarjotan Teille siksi viisikymmentä guinea tuosta koirasta!' - Senkin kurja!, minä huusin; - ei edes koko Britannia ystävänä ole kauppa! Ja niin juoksin kiireesti pois, koirani minun edelläni. Käännyin eräälle noista sivukaduista, jotka veivät minut sinne, missä tavallisesti yövyin. - Oli kirkas kuutamo; silloin tällöin katsoin pelokkaasti ympärilläni: - kauhukseksi luulin näkeväni, kuinka englantilaisen pitkä hahmo seurasi minua. Pidensin askeleitani ja katsoin vielä pelokkaammin ympärilläni; milloin näin tuon kummituksen, milloin taas en. Huohottaen pääsin turvapaikkaani, annoin koiralleni syötävää ja asetuini nälkäisenä pitkäksi kovalle vuoteelleni. - Nukuin pitkään ja näin kamalaa unta. Kun heräsin, - oli kaunis koirani kadonnut. Miten se oli karannut minulta, tai miten se oli houkutteltu tosin huonosti lukitusta ovesta on minulle vielä tänäänkin käsittämätöntä. Huusin, etsin sitä, kunnes lysähdin voihkien kasaan.

- Sinä muistat, että näin tuon uskonto-

man jälleen eräänä päivänä *Champs-Élysées*llä, - tiedät, miten ponnistelin saadakseni hänet jälleen kiinni; - mutta sinä et tiedä, että tämä eläin tunsikin minut, mutta pakeni minua ja vältti kutsuani kuin arka erämaan peto! Kuitenkin seurasin sitä ja tuota saatanallista ratsastajaa, kunnes tämä karautti sisään erästä porttikäytävästä, jonka portti sulkeutui paukahtaen hänen ja koiran takana. Raivoissani jyskytin porttia: - vihainen haukku oli vastauksena. - Turtana, kuin menehtyneenä, nojasin porttiin, - kunnes käyrätorvella puhallettu hirvittävä sävelasteikko, joka tunkeutui korviini hienon hotellin sisältä ja jota seurasi kumea ja surkea koiran ulvonta, herätti minut vihdoon huumauksesta. Silloin naurahdin äänekkäästi ja lähdin tieheni.” -

Syvästi liikuttuneena piti ystäväni tässä tauon; vaikka puhuminen olikin tullut hänelle helpoksi, niin kuitenkin hänen sisäinen kiihtymyksensä rasitti häntä hirvittävästi. Hän ei voinut pysytellä sängyssään pystyasennossa, - hiljaa voiikkaisten hän väjosi takaisin pitkäseen. - Syntyi pitkä tauko; tarkastelin tuota ihmispoloista piinallisen tuntemuksen vallassa: tuo kevyt puna, joka on ominaista vain keuhkotautisille, oli palannut hänen poskilleen. Hän oli sulkenut silmänsä ja makasi siinä kuin nukkuen; hänen hengityksensä oli kevyessä, melkein eterisessä liikkeessä.

Odotin levottomana sitä hetkeä, jolloin saisin puhua hänelle kysyäkseen, miten ihmeessä voisinkin auttaa häntä. - Vihdoin hän avasi uudestaan silmänsä; himmeä, ihmeellinen kiilto oli hänen katseessaan, jonka hän suuntasi heti kiinteästi minua kohti.

“Ystävä parka”, - aloitin, - “sinä näet minut tässä tuskaisena pyytämässä, voisinko jotenkin auttaa sinua. Jos sinulla on jokin toivomus, oh, niin sano se!”

Kysyttyä vastasi hymyillen: “Oletko niin kärsimätön testamenttini perään, ystävä hyvä? Oh, ole huoleti, myös sinua on siinä ajateltu. - Mutta etkö halua ensin kuulla, kuinka siinä oikein niin kävi, että sinun veli parkasi rupesi kuolemaan? Katsos, toivoisin, että ainakin yksi sielu tuntisi tarinani, nyt en tunne kuitenkaan yhtäkään ainutta, jonka voisinkin uskoa välittävän minusta, ellet se sitten ole sinä. - Älä pelkää, että rasittuisin! Minulla on hyvä ja kevyt olo - eikä minun ole vaikea hengittää - puhuminen käy hyvin. - Muuten, katsopas, minulla on enää vain vähän kerrottavaa. Voit kuvitella että siitä lähtien, kun pysähdyin kertomuksessani, minulla ei ollut enää mitään tekemistä ulkoisten elämysten kanssa. Siitä lähtien alkaa sisimpäni tarina, sillä siitä lähtien tiesin, että kuolisin pian. Tuo hirvittävä sävelasteikko käyrätorvella sen englantilaisen hotellissa täytti minut sellaisella vastustamattomalla elämänyllästämyksellä, että päätin kuolla nopeasti. Minun ei pitäisi oikeastaan kerskua tällä päätöksellä, sillä minun täytyy tunnustaa, että ei

ollut enää aivan minun vapaassa tahdosani, halusinko elää vai kuolla. Jovällä sisimmässäni oli särkynyt jokin, joka jätti jälkeensä pitkän ja surisevan soinnun; - kun se häipyi, minulla oli kevyt ja hyvä olo, jollaista minulla ei ollut koskaan aikaisemmin ollut, ja tiesin, että loppuni oli lähellä. Oh, miten tämä varmuus teki minut onnelliseksi! Miten minua innosti-kaan lähestyvän kuoleman ennakkooavistus, jonka tunsin yhtäkkiä tämän runnellun ruumiin kaikissa osissa! - Kaikille ulkoisille seikoille kuurona ja sokeana olin saapunut, tietämättä, minne horjuvat askeleeni minut veivät, Montmartren kukkulalle. Lausuin marttyyrien vuoren tervetulleeksi ja päätin kuolla siellä. Minä myös kuolin uskoni typeryyden vuoksi, myös minä saatoin siksi kutsua itseäni marttyyriksi, vaikkakaan kukaan muu ei tätä uskoani ollut kieltänyt kuin - nälkä.

Täältä minä kodittomana otin tämän asunnon, en tarvinnut mitään muuta kuin tämän vuoteen, ja että minulle haettiin partituurit ja paperit, jotka olin tallettanut eräaseen kaupungin surkeaan loukkoon, sillä valitettavasti en ollut onnistunut pantaamaan niitä missään. Katsos, tässä minä makaan ja olen päättänyt kuolla uskoen Jumalaa ja puhtaaseen musiikkiin. Ystävä sulkee silmäni, jäämistöni riittää kyllä velkojeni maksuksi, eikä kunniallinen hautakaan tule puuttumaan. - Sano, mitä minun pitäisi vielä toivoa?” Purin vihdoin ahdistavia tunteitani. - “Kuinka”, minä huusin, “vain tätä viimeistä surullista palvelusta varten saatoit käyttää minua? Ystäväsi, olkoonkin hän vaikka kuinka saamaton, ei siis olisi voinut olla sinulle hyödyksi missään muussa asiassa, niinkö? Pyydän sinulta hartaasti, minua rauhoittaaksesi sano minulle tämä: Oliko se epäluottamusta ystävyteeni, joka esti sinua kysymästä minua ja kertomasta kohtalostasi minulle aikaisemmin?”

“Oh, älä ole minulle vihainen”, hän vastasi tynnyttellen, “älä ole minulle vihainen, kun tunnustan sinulle, että olin joutunut tuon itsepintaisen harhakäsityksen valtaan, että sinä olisit viholliseni! Kun huomasin, ettet ollut viholliseni, joutui pääni tilaan, joka vei minulta tahtoni vastuun. Tunsin, etten saisi enää olla tekemisissä viisaiden ihmisten kanssa. Anna minulle anteeksi ja ole ystävällisempi minua kohtaan, kuin minä olin sinua kohtaan! - Ojenna minulle kätesi, ja olkoon tämä elämäni syyllisyys nyt päättynyt!”

En voinut vastustaa, tartuin hänen käteensä ja puhkesin kyyneliin. Huomasin kuitenkin, kuinka ystäväni voimat vähenivät huomattavasti; hän ei kyennyt enää kohottautumaan vuoteeltaan, tuo häilyvä puna muuttui yhä heikomommaksi hänen kalpeilla poskillaan. - “Eräs pieni asia, ystävä hyvä”, hän aloitti uudestaan. “Sano sitä viimeiseksi tahdokseni! Sillä haluan ensinnäkin: että velkani makse-

taan. Ne köyhät ihmiset, jotka ottivat minut luokseen ovat hoitaneet minua au- liisti ja vain vähän karhuneet minulta vuokraa; heille täytyy maksaa. Samoin muutamille toisille velkojille, joiden nimet löydät tuosta paperista. Luovutan maksua varten kaiken omaisuuteni, tuolla ovat sävellykseni ja tässä päiväkirjani, johon olen merkinnyt musiikkia koskevat muistiinpanoni ja päähänpistonni. Jätän sinun taitosi varaan, kokenut ystäväni, että myyt tästä jäämistöstä niin paljon kuin mahdollista ja että tuotto käytetään maallisten velkojeni maksamiseen. - Toiseksi tahdon, ettet lyö koiraani, jos sattuisit kohtaamaan sen joskus; oletan, että se on kärsinyt jo hirvittävästi englantilaisen käyrätorven soitosta rangaistuksena uskottomuudestaan. Annan sille anteeksi! - Kolmanneksi haluan, että kärsimystarini Pariisissa julkaistaan, kuitenkin niin, että nimeäni ei siinä mainita, jotta se olisi kaikille minunlaisille narreille terveellisenä varoituksena. - Neljänneksi toivon itselleni kunniallisen haudan, kuitenkin ilman mitään komeutta ja suurta loistoa; muutama henkilö riittää minulle saattoväkeksi, löydät heidän nimensä ja osoitteensa päiväkirjastani. Hautajaiskustannukset pitää sinun ja heidän koota yhteen. - Aamen!”

Nyt”, niin jatkoi kuoleva ystäväni pidettyään tauon, jonka oli aiheuttanut hänen sisäinen kasvava heikkoutensa, “nyt viimeinen sana uskostoni! - Minä uskon Jumalaa, Mozartiin ja Beethoveniin, samoin heidän opetuslapsiinsa ja apostoleihinsa; - uskon Pyhään Henkeen ja yhden, jakamattoman taiteen totuuteen; - uskon, että tämä taide lähtee Jumalasta ja elää kaikkien valistuneiden ihmisten sydämissä; - uskon, että sen, joka kerran on maistanut tämän korkean taiteen yleviä nautintoja, täytyy olla sille ikuisesti uskollinen eikä voi sitä koskaan kieltää; - uskon, että kaikki tulevat tämän taiteen kautta autuiksi, ja että siksi on jokaiselle sallittu kuolla sen puolesta nälkäkuolema; - uskon, että kuoleman kautta olen ylen onnellinen; uskon, että olin tässä elämässä riitasointu, jonka kuolema heti ihanasti ja puhtaasti vaientaa. Uskon Viimeiseen Tuomioon, joka kiroaa kauheasti kaikki ne, jotka uskalsivat harjoittaa tässä maailmassa koronkiskontaa korkealla, puhtaalla taiteella, jonka he häpäisivät ja raiskasivat sydämensä pahuudesta ja häpeällisestä hekuman himosta; - uskon, että heidät on tuomittu ikuisesti kuuntelemaan omaa musiikkiaan. Uskon, että sitä vastoin korkean taiteen uskolliset opetuslapset ovat autuaita auringon lämmittämien ja tuoksuvien sulosointujen taivaallisessa kudoksessa ja ovat yhtyneinä ikuisesti kaiken harmonian jumalalliseen lähteeseen. - Olkoon osanani armollinen kohtalo! - Aamen!”

Luulin melkein, että ystäväni harras pyyntö oli jo täyttynyt, niin taivaallisen autuana hänen katseensa loisti, niin on-

nellisen näköisenä hän pysyi jännittyneen hiljaisuuden vallitessa. Hänen taitavattoman kevyt, melkein olematon hengityksensä vakuutti minut kuitenkin siitä, että hän vielä oli hengissä. - Hiljaa, mutta selvän kuuluvasti, hän kuiskasi: "Iloitkaa, te uskovaiset, suuri on ilo, jota kohden te käytte!"

Nyt hän vaiken, - hänen katseensa loiste sammui; kauniisti hymyili hänen suunsa. Suljin hänen silmänsä ja pyysin Jumalalta samanlaista kuolemaa. - -

Kukapa tietää, mitä tässä ihmislapsessa hävisi jäljettömiin? Oliko se Mozart, - Beethoven? Kuka sen voi tietää ja kuka voi väittää minua vastaan, jos väitän, että hänessä meni hukkaan taiteilija, joka olisi ilahduttanut maailmaa teoksillaan, ellei hänen sitä ennen olisi täytynyt kuolla nälkään? - Minä kysyn, kuka näyttää minulle, että asia oli toisin? -

- Kukaan niistä, jotka saattoivat hänen ruumistaan, ei uskaltanut kiistää sitä. Minun lisäkseni paikalla oli vain kaksi muuta, eräs filologi ja eräs maalari; muuan toinen oli estynyt nuhan vuoksi, muilla ei ollut aikaa. - Kun lähestyimme hiljaisina Montmartren hautausmaata, huomasimme kauniin koiran, joka pelokkaasti nuuski kantopaareja ja arkkua. Tunsin eläimen ja katsoin ympärilleni: - ylpeänä hevosensa selässä istuen näin englantilaisen. Hän ei näyttänyt voivan käsittää koiransa, joka seurasi arkkua hautausmaalla, pelokasta käyttäytymistä, hän astui alas satulasta, luovutti hevosensa palvelijalleen ja sai meidät kiinni hautausmaalla.

"Ketä Te hautaatte, hyvä herra?", hän kysyi minulta. - "Tuon koiran isäntää", vastasin hänelle.

"Guddam!", hän huudahti, "minusta on hyvin ikävää, että tämä gentleman kuoli saamatta maksua tästä eläimestä. Minä määräsin sen hänelle ja olen etsinyt tilaisuutta, että voisin toimittaa sen hänelle, vaikka tämäkin eläin ulvoo musiikkiharjoitusteni aikana. Mutta minä hyvitätän virheeni ja määrään koirasta lupamani viisikymmentä guineaa muistokiveä varten, joka pitää pystytettämän tämän kummianarvoisan gentlemannin haudalle!" - Hän meni ja nousi hevosensa selkään; koira jäi haudalle, - britti ratsasti tiheensä.

Suomennos: Olli Savela

